

**MAVZU: ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA EKOLOGIK
MUVOZANATNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI**

Ikromova Qunduzoy Iqboljon qizi

*TDYU huzuridagi M.Vosiqova nomli akademik litseyi 1-bosqich 7-guruh
talabasi*

Kirish

Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish masalalari bugungi kunda jahon miqyosida eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Inson faoliyati natijasida yuzaga kelayotgan ekologik inqirozlar sayyoramizning barcha hududlariga ta'sir ko'rsatmoqda. Atmosferaning ifloslanishi, iqlim o'zgarishi, suv va tuproq resurslarining kamayishi kabi muammolar nafaqat atrof-muhitga, balki inson salomatligiga ham jiddiy xavf tug'dirmoqda. Tabiatni muhofaza qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash esa har bir davlat, tashkilot va alohida shaxsning asosiy burchiga aylanishi lozim.

Ekologik muammolar va ularning oqibatlari

Ekologik muvozanatning buzilishi bir qancha jiddiy muammolarga olib keladi:

1. Iqlim o'zgarishi va global isish

Global isish natijasida Yer yuzidagi harorat o'rtacha 1,1 darajaga ko'tarilgan. Bu jarayon qutb muzliklarining erishiga, dengiz sathining ko'tarilishiga va kuchli tabiiy ofatlarning yuzaga kelishiga olib kelmoqda. Iqlim o'zgarishi oziq-ovqat xavfsizligiga ham jiddiy xavf tug'diradi, chunki qurg'oqchilik va suv tanqisligi qishloq xo'jaligi hosildorligini pasaytiradi.

2. Atmosferaning ifloslanishi

Havoning zararli moddalar bilan ifloslanishi inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili atmosferaning ifloslanishi tufayli 7 milliondan ortiq inson hayotdan ko'z yumadi. Transport vositalari va sanoat korxonalari atmosferaga ko'p miqdorda karbonat anhidrid va boshqa zararli gazlarni chiqarib, global ekologik muammolarni kuchaytirmoqda.

3. Biologik xilma-xillikning yo'qolishi

O'rmonlarning kesilishi, hayvonlar yashash muhitining buzilishi va qishloq xo'jaligi yerlarining kengayishi biologik xilma-xillikning kamayishiga olib kelmoqda. Jahon yovvoyi tabiat jamg'armasi (WWF) ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi 50 yil ichida dunyodagi yovvoyi hayvonlar populyatsiyasi 60% ga kamaygan. Bu ekotizimlarning buzilishiga va oziq-ovqat zanjirining izdan chiqishiga sabab bo'lishi mumkin.

4. Suv resurslarining tanqisligi va ifloslanishi

Ichimlik suvi inson hayoti uchun muhim manba hisoblanadi. Ammo suv resurslari tobora kamayib bormoqda. Jahon banki hisob-kitoblariga ko'ra, 2025-yilga kelib dunyoning yarmidan ko'p aholisi suv tanqisligi sharoitida yashashi mumkin. Suv resurslarini tejash va ifloslanishdan himoya qilish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Ekologik muammolarni hal qilish choralari

1. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish

Neft, gaz va ko'mir kabi yoqilg'i resurslarining kamayishi va ularning atmosferaga zararli ta'sirini hisobga olib, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish zarur. Shamol, quyosh va suv energiyasi ekologik toza bo'lib, atmosferaga zararli chiqindilarni kamaytiradi.

2. Suv va tuproq resurslarini muhofaza qilish

Suv va tuproq inson hayoti uchun zarur bo'lgan asosiy tabiiy resurslardir. Suv resurslarini tejash, yer unumdorligini oshirish va ekologik toza qishloq xo'jaligi usullaridan foydalanish tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga yordam beradi.

3. Daraxt ekish va yashil hududlarni kengaytirish

Daraxtlar nafaqat havoni tozalaydi, balki iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirini kamaytirishga ham yordam beradi. O'rmonlarni qayta tiklash, daraxt ekish va yashil hududlarni kengaytirish orqali atmosferadagi karbonat angidrid miqdorini kamaytirish mumkin.

4. Chiqindilarni qayta ishlash va chiqindilarni kamaytirish

Chiqindilarni ajratib yig'ish va qayta ishlash tizimini joriy qilish ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bir martalik plastik mahsulotlardan foydalanishni cheklash va ekologik toza o'ramlardan foydalanish atrof-muhitni muhofaza qilishga yordam beradi.

Davlat va xalqaro tashkilotlarning roli

Davlat va xalqaro tashkilotlar ekologik xavfsizlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Xalqaro miqyosda ekologik muammolarni hal qilish uchun bir qator konvensiyalar va bitimlar qabul qilingan. Jumladan:

- BMTning Parij kelishuvi (2015) – iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish bo'yicha xalqaro bitim.
- Kyoto protokoli – global isishni kamaytirish uchun sanoat mamlakatlari tomonidan qabul qilingan xalqaro kelishuv.

O'zbekiston Respublikasida ham ekologik xavfsizlikni ta'minlash uchun bir qator qonunlar qabul qilingan. Jumladan, 2019-yilda qabul qilingan "Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan muhim hujjatdir.

Ekologik madaniyatni shakllantirish zaruriyati

Jamiyatda ekologik madaniyatni oshirish ekologik muammolarni bartaraf etishda muhim omil hisoblanadi. Aholi orasida ekologik tarbiyaviy ishlarni olib borish, o'quv muassasalarida ekologik fanlarni o'qitish va turli ekologik tadbirlarni tashkil etish orqali odamlarning ekologik mas'uliyatini oshirish mumkin.

Xulosa

Ekologiyani muhofaza qilish va ekologik muvozanatni saqlash bugungi kunning dolzarb masalasidir. Bizning kelajak avlodlarga toza va sog'lom muhitni qoldirishimiz uchun bugundan tabiatni muhofaza

resurslardan oqilona foydalanishi va ekologik mas'uliyatni oshirishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ergashev A., Yulchiyeva M. "Ekologiya". Toshkent, 2021.
2. Sultonov P. "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari".
3. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish ilmiy-tadqiqot instituti.
4. "Ona tabiatni asrash har birimizning burchimiz" maqolasi.
5. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) hisobotlari.

WHOning rasmiy veb-sayti: <https://www.who.int> (<https://www.who.int/>)

6. Jahon banki ma'lumotlari.

Jahon bankining rasmiy veb-sayti: <https://www.worldbank.org>
(<https://www.worldbank.org/>)

7. Jahon yovvoyi tabiat jamg'armasi (WWF) hisobotlari.

WWFnining rasmiy veb-sayti: <https://www.worldwildlife.org>
(<https://www.worldwildlife.org/>)

Ushbu manbalar maqolada keltirilgan ma'lumotlarning asosi bo'lib xizmat qildi.